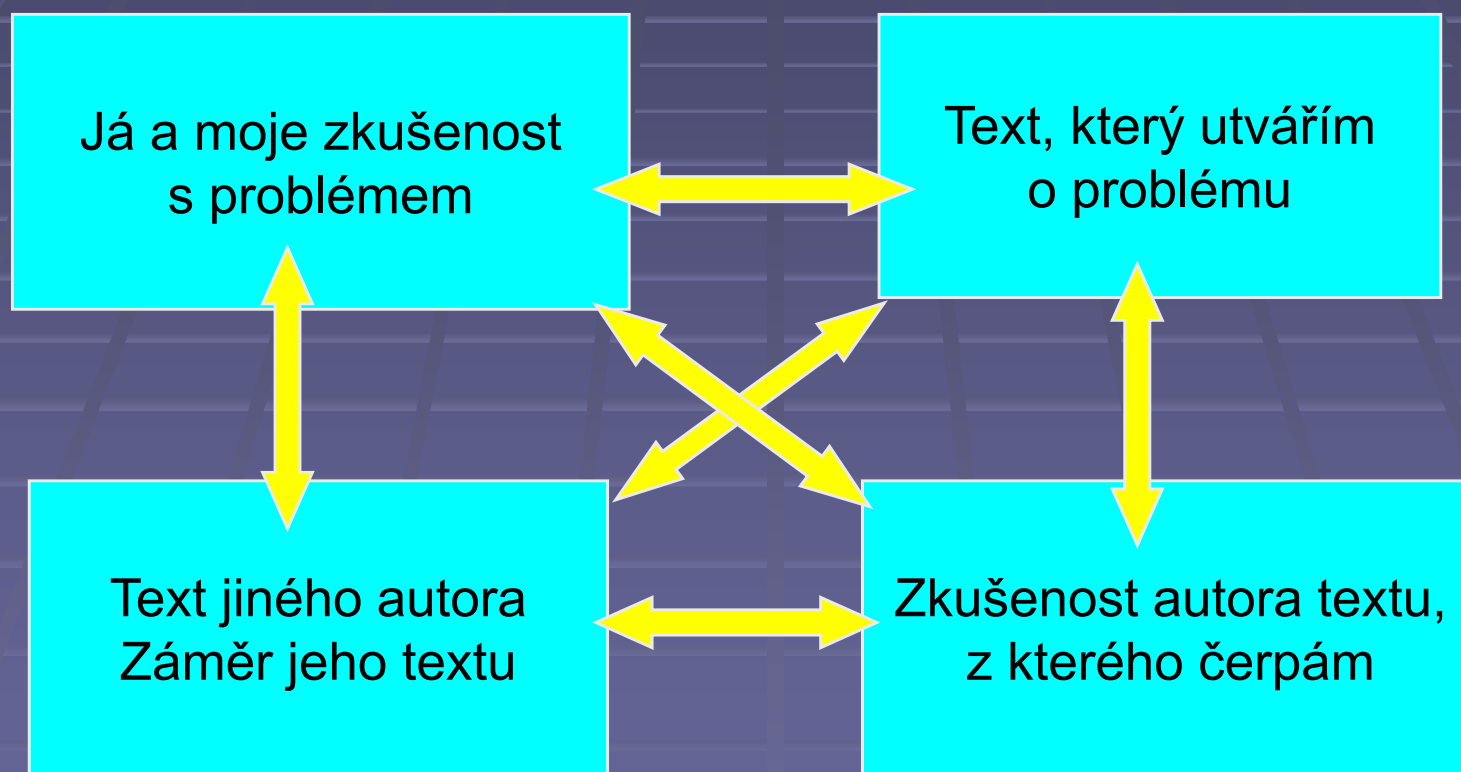

Hermeneutika

Jak správně rozumět textu

Hermeneutický čtyřúhelník

Co je ve hře při utváření odborného textu

Chceme sdílet svou zkušenost

- **Svět ve své pestrosti a komplexnosti**, tak jak se nám jeví (přirozený svět), je nám důvěrně známý, ale neuchopitelný.
- Hledat pravdivé a přiléhavé vyjádření pro zkušenost, kterou chceme druhým co nejvěrněji sdělit, je tedy velmi náročné a **je třeba se tomuto umění učit**.

Sdílet zkušenost, myšlenky a vědomosti nám umožňuje jazyk.

Jak jazyk funguje

- Jazyk je určitý **systém** složený ze slov, propojený vztahy a významy. Věci a myšlenky zpřítomňujeme dohodnutým kódem (stůl, table, tisch, trapeza atd.) , užíváme je podle dohodnuté strategie.
- **Gramatika – strategie**, jak užívat v tomto systému znaky (slova), abychom docílili správného vyjádření své zkušenosti
- **Jazyk je osnovou mluvy**, vychází z potřeb mluvy a zůstává za mluvou skryt, při mluvení jeho zákonitosti nevnímáme a při čtení je nevidíme.

**Jazyk je jakýmsi vnitřním rozměrem člověka.
Stále ho provází v komunikaci s ostatními i se sebou samotným.**

Svůj projev – text stavíme na textu jiných.

Abychom mohli správně utvářet vlastní text,
musíme se nejprve naučit správně rozpoznávat,
jak je utvářen text jiných autorů.

Odborný text

utváříme vždy na základě textu jiných autorů – **kontextualita.**

▪ Je třeba ptát se

- Na základě jakých zkušeností vznikl text, z kterého čerpám
- O jakých skutečnostech text **referuje** (události, osoby, problematika)
- Jaký má autor záměr – **pragmatika** (záměr, s nímž byl napsán, jakým způsobem chce text působit ve svém světě a měnit jej)

- Jakými argumenty může podložit můj text - **citace**

Rozumět textu znamená rozumět sobě

Rozumět - **přivlastnit si** slovo nebo myšlenku,
umět něco pojmenovat, znamená
získávám nový prostředek,
novou možnost, jak jednat, jak naplnit svůj život.
(Heidegger)

Může jít o pochopení slov a myšlenek, které jsou dílčí a přinášejí možnosti pro tuto chvíli, ale může jít také o slova a myšlenky, které změní rozvržení celého života.

- *Příští týden akční nabídka Vodafone!*
- *Miluj svého bližního jako sám sebe.*
- *Máš na to, věřím, že to zvládneš.*
- *Nedovolte, aby malé neshody zranily velké přátelství.*

Text se stává mým protějškem a umožňuje mi, abych se na sebe díval jinýma očima. Tak přispívá k mému sebepochopení

Člověk chápe sama sebe oklikou, přes sdílení s druhými lidmi, tedy i prostřednictvím textu jiných.

**Sdělení, která člověka zaujmou,
interpretuje do aktuálních podmínek svého života.**

Předsudky a předporozumění

Předpoklad pro úspěšné hledání smyslu:

- Dopředu si uvědomit a pojmenovat, co si o tématu předloženého textu myslím, co o něm soudím.
- Ke každému textu přistupujeme s nějakým očekáváním, s určitým zaujetím, s nějakými vžitými soudy -
S předsudky a předporozuměním.
- Pojmenované předsudky se stávají předporozuměním a **přestávají svazovat.**
- Při čtení jsme pak ochotni si předběžné soudy opravovat a **začínáme se lépe ptát**
po skutečné zkušenosti autora, která stojí za textem
po tom, co pro nás tato zkušenost znamená

Kde je tedy smysl textu skryt?

TEXT = lat. TEXTUM = tkanivo

- Nositelem smyslu nejsou nitky slov. Slova mění svůj význam podle toho, v jakém kontextu jsou uvedena.
(„*Snáším vejce, nesnáším poměry*“ – Jiránek)
- Nositelem smyslu není ani tkanivo jednotlivých vět, i když jednotlivé věty už nějakým způsobem ke smyslu textu ukazují.
- Smysl tvoří teprve skutečnost, která je z tohoto tkaniva utvořena, když použité věty jsme schopni vnímat v celku – v jejich souvislostech.

Smysl je tedy je skryt v záměru – v pragmatice.

- *Plesové šaty*
- *Zdravotnický obvaz*
- *Stan či pokrývka*

Při hledání smyslu je třeba se ptát po pragmatice – záměru textu
A také po souvislostech, jaký byl svět zkušenosti autora – po kontextu.

Hermeneutický kruh

Hermeneutický kruh není něco, z čeho máme utéci, ale naopak, vstoupit do něj.

Při porozumění textu postupujeme od jednotlivých částí k „duchu celku“
Od celku pak můžeme správně nahlédnout jednotlivou část.

- Nejdříve se ptáme, jaký význam má a k čemu směřuje celek
- A odtud potom zhodnotíme, co říkají k celku jednotlivé části.

Čtení textu je vysoce aktivní prací, protože
text nás zapojuje do procesu vytváření smyslu.

- Smysl není zcela jasně předem dán, text k němu jen ukazuje a zve nás, abychom jej **nově pochopili a vyjádřili ve své situaci.**
- Základním cílem analýzy textu je jeho pragmatika a referenční kontext. Zde se nachází jádro jeho smyslu.

Dobry výklad textu umí určit, vyjádřit a zhodnotit jeho pragmatiku.

Žánr – literární druh – odborný text

Naším úkolem bude zvládnout žánr, který se označuje jako **odborný text**.

Žánr je skupinou textů vykazujících stejné znaky:

- stejnou strategii **vnějšího i vnitřního uspořádání** (*úvod, závěr, číslované kapitoly*)
- srovnatelnou **pragmatiku** (*vědecky přesně popsat či vysvětlit nějaký jev*)
- podobný **styl komunikace** se čtenářem (*věcný, nestranný, bez emocí*)
- podobnou **stylistiku a slovník** (*odpovídající danému oboru*)
- podobnou **sociální funkci** . prostor, kde nacházejí uplatnění (*školy, vědecká pracoviště*)

Žánr je výsledkem ustálené tradice.

Je vyhloubeným korytem, ve kterém proudí stále nové přívaly vod.

- **Spojuje autora a čtenáře.**
- Bez znalosti této tradice nelze správně pochopit jednotlivé části celého textu.
- Bez znalosti a respektování této tradice nelze text správně vytvářet.
- Pokud je sdělení v rámci žánru tvůrčím činem, pak svou formu transcenduje.

Estetika textu

- **Co určuje estetiku textu**

1. Volba určitých slov (odborných, spisovných, hovorových, vulgárních)
2. Jejich tvary (zdrobněliny, novotvary)
3. Jejich uspořádání v rámci věty (slovosled, opakování)
4. Délka vět a souvětí.
5. Rytmus vět a souvětí.
6. Grafická úprava

- **Žánr utváří specifickou estetiku textu.**

- **Estetiku textu nelze ignorovat, je součástí jeho pragmatiky.**

Odkaz

- Více:
  - Prof. Petr POKORNÝ: Hermeneutika